

Internet i la llibertat d'informació

Vicent Partal Director de Vilaweb

■ Internet y la libertad de información

La compleja estructura de Internet, su aterritorialidad y sus costes de publicación marginales convierten a Internet en un medio mucho más libre que los medios de comunicación tradicionales. Vicent Partal reflexiona acerca de la libertad de información en Internet y el nuevo papel del periodista en este medio.

■ Internet and the freedom of information

The complex structure of Internet, its non territorialness and its marginal publication costs make Internet a much freer medium than the traditional communication media. Vicent Partal reflects on the freedom of information on Internet and the journalist's new role in this medium.

■ Internet et la liberté d'information

Sa complexe structure, son absence de territorialité et ses coûts de publication marginaux font d'Internet un moyen beaucoup plus libre que les moyens de communication traditionnels. Vicent Partal fait une réflexion sur la liberté d'information sur Internet et sur le nouveau rôle du journaliste dans ce media.

Aquesta és una pregunta repetida amb insistència: Internet és més lliure del que ho són els mitjans tradicionals? Per a respondre-la cal diferenciar Internet com a mitjà periodístic i Internet com a eina, com a mitjà estrictament de difusió.

Comencem per aquí. Internet com a mitjà estrictament de difusió, és a dir, com a «conduït» a través del qual circula informació, és el mitjà més lliure que existeix i ha existit mai. Més i tot que un dels seus pares, el telèfon.

Una de les discussions permanents sobre Internet fa referència a la censura. Aquesta discussió sol néixer entre persones desconegudes de la xarxa o, com a mínim, de l'entrellat tècnic de la mateixa. Perquè qualsevol que conega com funciona no sostindrà mai una discussió semblant: tècnicament, no hi ha manera humana de censurar Internet. O, per dir-ho d'una manera més conservadora: no es veu en un horitzó relativament pròxim cap possibilitat de censurar Internet per mitjans tècnics. La discussió acaba aquí. En tot cas una mica de divulgació. El protocol TCP/IP, base de les comunicacions a través d'Internet, està dissenyat per a dividir qualsevol peça informativa en paquets de missatges. Aquests paquets «marxen» numerats de l'ordinador que els envia i «arriben» numerats a l'ordinador que els rep. Però fan el camí sense seguir cap ordre numèric i sense seguir la mateixa ruta. Fent una caricatura podríem dir que la paraula «Diari» es podria fragmentar en tretze paquets, que contenen cadascun d'ells una part de la paraula (ni tan sols una lletra sinó un fragment de codi binari). Aquests paquets viatjarien aleatòriament, uns per Austràlia, d'altres per Europa, d'altres per Amèrica, etcètera, sense respectar la numeració i només es tornarien a trobar i es «posarien en fila» a l'arribada a l'ordinador de destinació. El control d'aquest cafarinaüm és simplement impossible a no ser que es talle el telèfon a tot el planeta o es poseu un policia a cada ordinador, hipòtesis totes dues més que poc probables.

Aquesta complexa estructura d'Internet el fa pràcticament inviolable en les rutes de comunicació (no en els ordinadors, evidentment). I això converteix Internet en un mitjà encara més lliure que el telèfon perquè si algú el «punxa» només es trobarà amb una cataracta de dades inconnexes.

L'aterritorialitat d'Internet

Hi ha una segona característica, aquesta ja més pròxima al tema periodístic, que fa d'Internet un mitjà molt més lliure. Aquesta és la seua aterritorialitat. Tots els mitjans avui en dia tendeixen a ser planetaris. Però, per exemple, una televisió que vullga emetre sobre Afganistan ho té difícil. En primer lloc, cal una forta infraestructura. En segon lloc, els usuaris han de proveir-se d'antenes parabòliques que, en tercer lloc, solen ser visibles. A Internet, tanmateix, l'accés a una pàgina situada a l'habitació del costat o a una situada a l'altra punta del món es fa en condicions, exactes, d'igualtat. Aquest és un fet apreciable en aquells països on les dificultats derivades de règims no democràtics existeixen. En qualsevol cas, es tracta d'un benefici rotund en termes de competició. A l'Estat espanyol, per exemple, Telefónica mena una política de preus que resulta asfixiant per a qualsevol empresa amb un mínim d'èxit a Internet. En canvi, per menys d'una quarta part del preu tens el mateix servei als Estats Units. Aquesta possibilitat de burlar les traves resulta extraordinària, sobretot perquè l'usuari no ho nota. A VilaWeb tenim una part del diari en un servidor a la redacció de Barcelona, i una altra part en una ciutat de Florida. Cada vegada que un usuari entra en una pàgina agafa els textos a Barcelona i les imatges a Florida. És un procés absolutament transparent que l'usuari ni nota. En casos extrems aquest recurs d'aterritorialitat és impagable.

Però hi ha més. El canvi més substancial de tots és que Internet permet publicar a tothom. I aquest sí que té implicacions rotundes en el món de la comunicació, del periodisme.

Internet i la mort del periodisme

És Internet la mort del periodisme?

Quan algú vol dramatitzar respecte a la relació entre Internet i periodisme, aquesta frase sol ser recurrent. Part de raó hi ha. En aquests moments als Països

Catalans hi ha en funcionament uns 12.000 webs. Dels quals menys de 500 estan fets per periodistes, en un sentit ampli de la paraula. I la resta també té informació. Molta i molt interessant en alguns casos. Què significa això? Que els periodistes ja no dominen la difusió de les notícies?

Evidentment, a Internet això és el que passa. Hi ha més gent assabentant-se de la polèmica sobre el Quart Cinturó de Barcelona a través de la pàgina web de la Coordinadora 4C que a través dels diaris presents a la xarxa. I amb raó, cal afegir. La qualitat i la quantitat de la informació present en aquell web és impossible de combatre.

No cal espantar-se, tampoc. Això és així però alhora és cert també que els webs dels mitjans són els que reben més audiència. Fan de filtres. Però quanta audiència reben? Diuen l'EGM que al principat hi ha 582.000 usuaris d'Internet. El web més visitat és el del diari La Vanguardia que cada dia rep 4.212 usuaris (segons l'OND). Si les matemàtiques no em fallen això vol dir que l'audiència de La Vanguardia a Internet és del 0,7 per cent del total. Aquesta és la realitat.

La resta d'usuaris, on va?

La resta d'usuaris es perd (literalment) per la xarxa. Perquè l'altre gran fenomen que representa Internet i que altera de manera radical el periodisme és precisament la multiplicació dels emissors. Tenim vint o trenta diaris, setanta o vuitanta emissores de ràdio, set o vuit de televisió i dotze mil d'Internet. La magnitud òbviament no és comparable. Però ha de moure a la reflexió.

Tots sabem que en els mitjans de comunicació tradicionals la potència econòmica de qui hi ha al darrere és l'element substancial. Per sort, no l'únic. Però sí el substancial. Un bon diari pot sobreviure amb pocs diners i un mal diari enfonsar-se tot i els milions. Però crec que ningú discutirà que tenir diners és una garantia clara en el món de la premsa. I que no tenir-ne impedeix una presència en igualtat de condicions. A Internet, els costos de publicació són marginals (a no ser que tinguis un èxit gran) i per tant aquesta barrera queda salvada.

Aquest fet, el que tothom puga publicar, diferencia radicalment Internet dels mitjans precedents. I és l'element que li confereix l'atractiu i la riquesa que tant crida. És allò que la converteix en el mitjà més lliure

també, fent referència a la doble pregunta del principi, quan el mirem com a mitjà periodístic.

Internet, com a mitjà periodístic, és molt complex. I presenta problemes fascinants. Quan Assumpció Maresma i jo vàrem decidir el maig del 1995 de posar en marxa un diari a través de la xarxa, mai no hauríem pogut endevinar les hores que hem hagut d'invertir, com a periodistes, a estudiar i descobrir la «gramàtica» del nou mitjà.

Internet com a mitjà no ens necessita, als periodistes. Això val més dir-ho amb rotunditat. Per a res. Tanmateix, els periodistes podem aportar moltes coses a Internet, sobretot una tradició i unes formes que hem anat generant al llarg dels darrers dos segles. Però si nosaltres no participem d'Internet, Internet seguirà creixent sense nosaltres. I potser arribarà un dia en què una part substancial de la població se n'assabanta de notícies a través de la xarxa sense que els periodistes hi participem. Estem parlant, ja, d'un deu per cent de la població del Principat connectada. I entre tots els mitjans de comunicació que hi ha a la xarxa, segurament no arribem a tenir ni un deu per cent d'aquesta audiència.

Cartògrafs de la informació

Davant d'aquesta realitat tenim dues posicions possibles. Una és aquella que diu que el millor que podem fer és restar al marge. Consisteix a repetir sense més que allò que no està escrit per periodistes no és informació. Potser servirà per a consolar els extremistes. Però personalment em sembla una posició ridícula. Autista fins a extrems grotescos.

L'altra posició consisteix a acceptar aquesta riquesa i definir la nostra professió d'una manera diferent. A VilaWeb solem definir el treball del nou periodista com el de «cartògrafs de la informació». Ja no es tracta de dir quina és la informació. Sinó d'explicar on es troba. L'usuari, el lector, ja anirà directament a les fonts i es farà la seva opinió pròpia. El nostre treball en tot cas ha de consistir a assenyalar el mapa i mostrar al lector per quin camí transita, advertint-lo d'allò que no veu o d'allò que resta amagat. Posar en context, en definitiva. L'èxit de VilaWeb estic convençut que, en bona part, prové de la percepció per part dels usuaris

del nostre respecte envers el seu criteri.

Entenc que hi haurà qui crega que això és renunciar al periodisme. Jo no ho crec, però entenc que puga pensar això. En aquest punt crec, tanmateix, que més val que ens mirem les cares de debò.

Quan es discuteix als usuaris d'Internet la capacitat d'esdevenir periodistes gràcies a les seues publicacions sol argumentar-se l'existència d'uns codis ètics professionals que fan dels periodistes una mena de sacerdots de la veritat. Crec que precisament aquest quadern és un bon lloc per a defensar que això és una falsedat interessada.

Tots sabem que el periodista individual, en aquest país, és l'engranatge final d'una màquina de construcció d'una determinada veritat. La veritat és la veritat publicada, però la veritat publicada massa sovint té poc a veure amb la realitat. No vull entrar en exemples. Qualsevol que haja treballat uns quants anys en aquesta professió en té massa d'exemples al cap. Quantes coses no s'expliquen als nostres diaris o televisions i no s'expliquen no perquè no interessin objectivament sinó perquè no interessin subjectivament? Quantes vegades l'opinió honrada individual del periodista se sotmet a la potència de la màquina periodística, als interessos superiors? Abans de tirar la primera pedra contra Internet podria estar bé que ens la tirarem nosaltres mateixos, analitzant fins a quin punt som capaços de deformar la realitat tant o més com la deforma un usuari que s'atreveix a publicar la seva pàgina web. Aquest, almenys, no pretén que aquella visió en siga una d'objectiva sinó que sap perfectament que n'és una de pròpia.

Dit tot això només em resta afegir que jo estic absolutament convençut que els periodistes tenim unes tradicions vàlides que cal trasplantar al nou, quart, mitjà que està emergint i que, precisament perquè encara està definint-se, podem fer que fructifiquen. Aquesta és la base del nostre treball a VilaWeb. Creure que hi ha un terreny on allò que és bo del periodisme i allò que és bo d'Internet es donen la mà, intentant barrar el pas a allò que és rebutjable d'Internet i que és rebutjable del periodisme. **V.P.**